

Είδος: Εφημερίδα / Ένθετο: **ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ**
 Ημερομηνία: Σάββατο, 13-11-2010
 Σελίδα: 12
 Μέγεθος: 1185 cm²
 Μέση κυκλοφορία: 40890
 Επικοινωνία εντύπου: (210) 9296001

Λέξη κλειδί: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ

ΤΥΠΩΘΗΤΟ

Τα βιβλία αυτοσυστηνόνται; Ο συγγραφέας είναι ο επαρκέστερος πληρεξούσιος ανάμεσα στο έργο του και στον αναγνώστη; Οι λέξεις και τα πράγματα του συγγραφέα πώς συναντούν τις λέξεις και τα πράγματα του ήρωα ή του αφηγητή; Το βλέμμα ή το θέμα χαρακτηρίζει ένα βιβλίο; Υπάρ-

χουν συνέχειες και ασυνέχειες σε μια γραφή; Η στήλη «Τυπωθήτω» προκαλεί και απαντά σε τέτοιες υφής ερωτήματα. Βιβλία όλου του φάσματος, πριν φτάσουν στις προθήκες των βιβλιοπωλείων, εξομολογούνται λεπτομέρειες της γραφής τους. Πεζογράφοι, ποιητές, δοκιμιογράφοι, με-

ταφραστές, ανθολόγοι, σε πρώτο πρόσωπο, πριν παραδοθούν στον συστηματικό και στον απλό αναγνώστη -βιβλία πριν αρχίσουμε να τα φυλλομετράμε.

Επιμέλεια **Μισέλ Φαίς**

Ανάμεσα σε δυο γλώσσες, σε δυο οικογένειες

Αμάντα Μιχαλοπούλου, *Πώς να κρυφτείς* μυθιστόρημα, εκδόσεις Καστανιώτη

Πριν από μερικά χρόνια διάβασα την είδηση στα ψιλά των εφημερίδων: μια μικρή Τσιγγάνα οδηγήθηκε στο τιμήμα επειδή έμοιαζε σε μια Γαλλίδα που είχε εξαφανιστεί. Εγιναν οι εξετάσεις γενετικού υλικού και η Τσιγγάνα ξαναγύρισε στον καταυλισμό της - καμία σχέση με τη Γαλλίδα. Άρχισα να σκεφτομαι τότε, στην αρχή παρορμητικά, ύστερα πιο συστηματικά, τι θα γινόταν αν η Τσιγγάνα ήταν πράγματι το κορίτσι που είχε χαθεί. Και τι θα σήμαινε αυτό το διαρκές ζεστίωμα -κυριολεκτικό και μεταφορικό- για τη μετέπειτα ζωή της. Με δυο λόγια: πώς είναι να ζεις ανάμεσα σε δυο κόσμους, δυο γλώσσες και δυο οικογένειες. Όπως το λέει και ο Τσαρλς Σίμικ σ' έναν στίχο του: «Ο ένας από τους πατεράδες μου τραγουδούσε στην μπανιέρα. Κι ο άλλος μπιγιάτσε ένα αληθινό οπουργύτι με τα χρώματα τροπικού πτηνού».

Από διάφορες πρόβες μυθιστορηματικών βίων ξεφύτρωσε τελικά ο Στέφανος, ο κεντρικός ήρωας στο *Πώς να κρυφτείς*. Η ιστορία του Στέφανου -η απαγωγή του σε ηλικία τεσσάρων ετών από ένα ζευγάρι Γερμανών, η παραμονή του στο Βερολίνο, ο επαναπατρισμός του στα έντεκα και η επιστροφή του ύστερα από χρόνια στη Γερμανία ως δασκάλου ελληνικών για να βρει τη λύση του γρίφου που στιγματίσει τη ζωή του- είναι ουσιαστικά μια απόπειρα μυθοπλαστικής απόληξης στα ερωτήματα της διπλής πατρίδας, της διγλωσσίας και της συναισθηματικής εξορίας. Ερωτήματα που με βασάνιζαν κι εμένα τα τελευταία επτά χρόνια που άφησα την Ελλάδα για να ζήσω στο Βερολίνο - όχι με τους δραματικούς τρόπους του Στέφανου ενδεχομένως, αλλά στο κάτω κάτω δεν υπάρχει πίκχη που να μετράει το δράμα. Το δικό μου στοιχείο ήταν να επαναδιαπραγματευτώ μυθιστορηματικά τα θέματα που μ'έκαιαν αποφεύγοντας τη συγκαλυμμένη αυτοβιογραφία.

Στην ανάγκη μου να εκθέσω ένα μέρος της εμπειρίας μου χωρίς να αλλοιώσω ή να εκβιάσω τη φωνή των ηρώων συνάντησα δύο βασικά εμπόδια. Το πρώτο εμπόδιο ήταν η εσωστρεφής προσωπικότητα του Στέφανου και η δική μου αδυναμία να περιγράψω σε πρώτο πρόσωπο έναν ήρωα που διαρκώς κρύβει τις σκέψεις και τις επιδιώξεις του, ακόμη και από τον εαυτό του. Η κρυψίονια του Στέφανου με οδήγησε στη λύση της πολυφωνίας: για τον ήρωά μου μιλάνε, παραδίδοντας τη σκυτάλη και τη δράση ο ένας στον άλλο, μια μαθητρία που τον ερωτεύτηκε, η αδερφή του, ο απαγωγέας του και η σύντροφος της ζωής του. Μιλάει και ο Στέφανος - αλλά προσεκτικά και συνετά, με την ιδιαίτερη φωνή του.

Ένα άλλο ζήτημα που με προβλημάτιζε ήταν το κλείσιμο του μυθιστορήματος - το τελευταίο κεφάλαιο γράφτηκε και οβήσθηκε πολλές φορές. Στις πρώτες εκδόσεις, αφηγήτρια του κεφαλαίου ήμουν εγώ η ίδια. Κατά τον προσφιλή μου τρόπο να εκθέτω τον συγγραφέα μέσα στο βιβλίο ενθουσιάστηκα αρ-

χικά με το εύρημα της «αληθινής» μέσα στη μυθοπλασία - συνάντησής μου με τον ήρωά μου, που ήταν, υποτίθεται, ο δάσκαλος ελληνικών της κόρης μου. Αδραξα την ευκαιρία να θέσω για πολλοστή φορά ζητήματα γραφής και αντικατοπτρισμών που με απασχολούσαν, αλλά που το ίδιο το μυθιστόρημα απέκλεισε. Ο Στέφανος απαίτησε τη φωνή του και έκλεισε αυτός τελικά το βιβλίο. Με αυτή την απόφαση υποχώρησε μέσα μου η ανάγκη να εξηγήω εξαντλητικά τι έγραφα και γιατί. Άφησα, ίσως για πρώτη φορά, ένα βιβλίο ολοκληρωτικό στα χέρια των ηρώων: ο Στέφανος με την οικογένειά του έμεινε στο Βερολίνο, ενώ εγώ, με τη δική μου οικογένεια, πήρα το δρόμο της επιστροφής. Περιμένοντας την έκδοση του μυθιστορήματος δεν γράφω λέξη, μόνο αφουγκράζομαι. Ο επαναπατρισμός εκγυμνώθηκε και οβήσθηκε αφηγήσει - το νιάω ήδη στους δυο πρώτους μήνες της επιστροφής μου στην Ελλάδα. Αλλά αυτή είναι μια άλλη ιστορία.

Αμάντα Μιχαλοπούλου

Το δεύτερο βιβλίο μιας τριλογίας εν εξελίξει

Μάρω Δούκα, *Το δίκιο είναι ζόρικο πολύ* μυθιστόρημα, εκδόσεις Πατάκη

Ψάχνοντας, πριν από δέκα χρόνια, για το μυθιστόρημα *Αθώοι και φταίχτες* έπεσε στα χέρια μου ένα έγγραφο. Όταν πια το *Αθώοι και φταίχτες* είχε εκδοθεί, έλαβα ταχυδρομικά, δώρο ανεκτίμητο, το βιβλίο του παλαίμαχου φιλόλογου Σταύρου Βλοντάκη, Η «οχυρά θέσις Κρήτην». Με πρωταρχικό ερέθισμα εκείνο το έγγραφο και μπουσούλα το βιβλίο του Σταύρου Βλοντάκη βρέθηκα από διάβασμα σε διάβασμα, σχεδόν υπνοβατώντας, να περιπλανιέμαι στα χρόνια της γερμανικής κατοχής στα Χανιά. Κι άρχισα, κρατώντας σημειώσεις, χωρίς να το έχω ακόμη αποφασίσει, να καταγίνομαι με την ενδεχόμενη συγγραφή ενός βιβλίου όπου κυρίαρχη λογοτεχνική περσόνα θα ήταν και πάλι η πόλη, με την πρόσφατη ιστορία της όχι απλώς να υπηρετεί τη μυθοπλασία αλλά να την εκθέτει, διεκδικώντας διαβρωτικά του πρωταγωνιστικού της ρόλο. Απ' τα πρώτα μου συγγραφικά βήματα άλλωστε, περισσότερο από ιδιοσυγκρασία παρά από άποψη, πίστευα ότι το μυθιστόρημα είναι προορισμένο απ' τη φύση του να συμπλέκεται ποιητικά με την Ιστορία, εξανθρωπίζοντάς τη. Κι όσο περνούσαν τα χρόνια, καταστά-

λαζα ότι αντιλήψεις που το θέλουν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο περίκλειστο στο κέντρό τους, ουσιαστικά το αποστερούν απ' την εγγενή δυναμική του να καταργήσει αναζωογονητικά, μέσω του συγκρασιμού, τα όρια ανάμεσα στα είδη του γραπτού λόγου και να ανυψωθεί σε ηθικό έργο τέχνης.

Υπόθεση του βιβλίου: Η φοιτήτρια Βιργινία Παγώνη διακόπτει τις σπουδές της στην Αθήνα κι επιστρέφει στα Χανιά. Με την αυτοκτονία του πατέρα της πάντα στην πλάτη, αντιμετώπιση με τις ματαιωμένες ερωτικές σχέσεις, τη μοναξιά, τη θλίψη. Αφροσύνηται με προσκοπική διάθεση στον υπέργηρο και ανήμπορο παππού της. Θα πέσει στα χέρια της εκείνο το έγγραφο. Θα ξαφνιαστεί, όπως κι εγώ πριν από χρόνια, αν και για άλλους λόγους, είχα ξαφνιαστεί. Ο αδελφός της μητέρας της, εν τω μεταξύ, θα της επιμστευτεί τα τετράδια του παππού, ένα ημερολογιακής υφής αναδρομικό χρονικό της ζωής του. Από μέρα σε μέρα, αργά κι επώδυνα, η Βιργινία, με εργατικότητα μυρμηγκιού και εκλεκτικότητα μέλισσας, μέσα απ' τον μύθο του παππού της χάνεται όλο και πιο βαθιά στην Ιστορία, ενώ ταυτοχρόνως, αμφίδρομα θα έλεγα, αναζητεί τον δικό της μύθο, τη δική της συνείδηση. Όταν αρχίζει πια τον εσωτερικό μονόλογο της, εμπλοκ-

μένο και διευρυμένο αντιστικτικά από άλλες και διαφορετικές φωνές, ενσωματώνοντας σταδιακά στη δική της αφήγηση την αφήγηση του παππού, όλα μοιάζουν να έχουν συντελεστεί φιλητρισμένα απ' την επίγνωση ότι το δίκιο στην ιστορική εκδοχή του είναι ζόρικο πολύ. Κι όσο πιο ζόρικο τόσο και πιο συχνά λημεριάζει με τ' άδικο. Αντικριστά το δίκιο με το άδικο, γελώντας, για να μας δείχνουν τα δόντια τους.

Ραχοκοκαλιά του βιβλίου: Πώς και γιατί οι Γερμανοί «αποκλείστηκαν» στα Χανιά ως τον Ιούνιο του 1945; Και τι θα μπορούσε να σημαίνει ότι για δύο μήνες, Μάιο και Ιούνιο του 1945, έπειτα απ' την επίσημη παράδοση της Γερμανίας, παρέμειναν, με εντολή των Βρετανών, υπεύθυνοι για την τήρηση της τάξεως στην πόλη; Ερωτήματα που καρδοκούν με φωνική διάθεση την απάντησή τους.

Πυρήνας του βιβλίου: Πώς και με ποιους όρους γράφεται η Ιστορία; Και από ποιες πηγές; Ποια ντοκουμέντα; Και η οπτική γωνία; Πότε και πώς βλέπεις κάτι, πότε και πώς δεν το βλέπεις; Και η δική σου όχθη στο μεγάλο ποτάμι; Απ' όποια θέση κι αν βρίσκεσαι, σου ακρούν τα πολιτικά «φιλάρικια» σου, οι μαρτυρίες, οι αναμνήσεις και τα λογής χρονικά τους; Και η μισαλλοδοξία; Η παραχάραξη;

Οι ιδεοληψίες; Οι αποσιωπήσεις;

Αγωνία του βιβλίου: Ποια είναι η θέση μας στον κόσμο και ποιες οι επιπτώσεις των γεγονότων στη ζωή μας; Πώς το φανταστικό διαπλέκεται με το πραγματικό, το επινοημένο με τις ποικίλες εκδοχές του, το απλό με το πολύπλοκο, το σημαντικό με το ασήμαντο, το ατομικό με το συλλογικό, το σήμερα με το χθές; Οι Γερμανοί, οι Βρετανοί. Οι συνεργάτες, οι συναγωνιστές, οι αντίπαλοι. Ποιοι οι κακοί; Ποιοι οι καλοί; Ποιοι οι εχθροί, ποιοι οι φίλοι; Ο δολοφονημένος λοχαγός Μανώλης Πιμπλής, ο εκτελεσμένος κομμουνιστής Βαγγέλης Κτιστάκης. Τα οράματα που θα στραπατσarisτούν. Οι σκοπιμότητες, τα συμφέροντα. Η υποκρισία, η ιδιοτέλεια, το ψέμα. Ερωτες, φίλιες, ηρωισμοί. Προδοσίες, κακιές, μικρότητες. Σε μια ρημαγμένη, πεινασμένη πόλη. Αυτός ο κόσμος ο μικρός, ο μέγας.

Και μια τελευταία ενεκρίνιση: Το μυθιστόρημα *Το δίκιο είναι ζόρικο πολύ*, στις γραμμές του μύθου και της Ιστορίας, αν και αυτοτελές, θα μπορούσε να θεωρηθεί, μιας και υπήρξα σχεδόν ερήμην μου στον χορό, το δεύτερο βιβλίο μιας τριλογίας εν εξελίξει με πρώτο βιβλίο το μυθιστόρημα *Αθώοι και φταίχτες*.

Μάρω Δούκα

